

ธานินทร์ ไชยเย็น*

๗๒

๗

บทคัดย่อ

ชุมชนริมน้ำคลองอัมพวา เป็นเมืองเก่าแก่ที่มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา มีการสั่งสมมรดกทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทั้งสถาปัตยกรรม อาคารริมน้ำ ศิลปหัตถกรรม โบราณสถาน และประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นสถานที่ประสูติของสมเด็จพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 2 แห่งราชวงศ์จักรี ในปัจจุบัน ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของชุมชนซึ่งเป็นตัวแสดงถึงเอกลักษณ์หรือความเจริญของมรดกทางวัฒนธรรมกำลังอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม ไม่ได้รับการดูแลรักษาเท่าที่ควร แม้จะมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมโดยรวม

การศึกษาครั้งนี้ เน้นการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมชุมชนบริเวณคลองอัมพวาให้เป็นตัวเงิน เพื่อให้การจัดลำดับโครงการพัฒนาโดยภาครัฐเป็นไปอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับประโยชน์ที่จะได้รับ การประเมินใช้วิธีสมมติสถานการณ์ให้ประเมินค่า (contingent valuation method) ทั้งที่เป็นมูลค่าจากการใช้ (use value) และมูลค่าจากการมิได้ใช้ (non-use value) โดยการสอบถามความเต็มใจจะจ่าย (willingness to pay, WTP) ของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลตำบลอัมพวา 100 ตัวอย่าง และประชาชนทั่วไปในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล 150 ตัวอย่าง ที่มีต่อโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเมืองริมน้ำ และโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนชนบทริมน้ำ และเขตสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติคลองอัมพวา

*อาจารย์สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเต็มใจจะจ่ายต่อโครงการทั้งสอง คือ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของบุคคล โดยมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์รวมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมชุมชนบริเวณคลองอัมพวามีค่าเท่ากับ 1,695.42 2,191.92 และ 1,700.09 ล้านบาทต่อปี สำหรับโครงการที่ 1 ระดับ 1 โครงการที่ 1 ระดับ 2 และโครงการที่ 2 ตามลำดับ

คำสำคัญ : วิถีสมมติสถานการณ์ให้ประเมินค่าความเต็มใจจะจ่าย คำถามปลายปิดแบบถามสองครั้ง

ความสำคัญของปัญหา

ศิลปกรรมในฐานะหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงคุณค่าด้านประวัติศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ โบราณคดี ทัศนียภาพชาติพันธุ์วิทยา มานุษยวิทยานั้น สามารถบ่งบอกถึงวิวัฒนาการและความงอกงามวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่นและของประเทศชาติ ซึ่งศิลปกรรมจะมีคุณค่าเพียงใดนั้น ต้องพิจารณาสิ่งแวดล้อมโดยรอบแหล่งศิลปกรรมนั้น ๆ ด้วย กล่าวคือ หากสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรมถูกทำลายหรือเสื่อมโทรมลงไป ย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพและคุณค่าของศิลปกรรมต่อขจรจนหมดความหมายในที่สุด

อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นเมืองเก่าแก่ที่มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาอยู่ทางภาคกลางตอนล่างของประเทศไทย บริเวณพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำกลองตอนล่างใกล้อ่าวไทย ชุมชนอัมพวามีการตั้งถิ่นฐานลักษณะของคนไทยสมัยก่อนที่ยึดแม่น้ำลำคลอง มีการสั่งสมมรดกทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย โดยเฉพาะความโดดเด่นในด้านภูมิทัศน์ของเมืองที่มีเอกลักษณ์

เฉพาะตัวที่สวยงาม ทั้งทางสถาปัตยกรรมอาคาร บ้านเรือน สิ่งก่อสร้าง โบราณสถาน และวิถีชีวิตริมน้ำ นอกจากนี้ชุมชนยังมีความสำคัญด้านประวัติศาสตร์ คือ เป็นที่ประดิษฐานของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 2 แห่งราชวงศ์จักรี และสมเด็จพระศรีสุริเยนทรามาตย์ พระมเหสีในรัชกาลที่ 2 ด้วย

ชุมชนริมน้ำคลองอัมพวา มีประโยชน์ทางตรง คือ เป็นแหล่งซื้อขายแลกเปลี่ยนพืชสวน และผลิตสินค้าเกษตรกรรม เป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำ เป็นที่ดำเนินกิจกรรมประเพณีทางน้ำ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและนันทนาการ สำหรับประโยชน์ทางอ้อม ได้แก่ การได้รับสุนทรียภาพจากการสัมผัสชุมชน การให้ความรื่นรมย์แก่จิตใจ และเสริมสร้างคุณภาพชีวิต การมีปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน

นับตั้งแต่ช่วง พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา วิถีชีวิตของเกษตรกรในภาคกลางเริ่มเปลี่ยนแปลงไป เมื่อมีการปรับปรุงระบบเศรษฐกิจ โดยใช้แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 - 2509) เป็นตัวกำหนดบทบาทเป็นครั้งแรก ทำให้ระบบเศรษฐกิจของไทยเปลี่ยนไปจากระบบค้าขาย มาเป็นระบบการค้าสากล ซึ่งรัฐได้ส่งเสริมให้เกษตรกรหันไปผลิตพืชผลเพื่อการอุตสาหกรรม และการส่งออก เมื่อเป็นเช่นนี้ระบบการคมนาคมทางบกจึงเกิดขึ้น เพื่อรองรับการผลิตที่มีขนาดใหญ่ขึ้น และเมื่อถนนเข้ามามีบทบาทสำคัญแทนแม่น้ำลำคลอง การแลกเปลี่ยนซื้อขายกันในท้องถิ่นจึงไม่มีความจำเป็นอีกต่อไป (กรมศิลปากร 2543 : 191) ประกอบกับการพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมานั้น มีการรับวัฒนธรรมสำเร็จรูป (instant culture) ที่เริ่มเข้ามาพร้อมกับกระแสการค้าธุรกิจข้ามชาติ วัฒนธรรมจากนานาชาติหลังไหลเข้ามาจนผู้รับ

แทบไม่มีเวลาจะตั้งตัว หรือกลั่นกรองเลือกเฟ้น เกิดความสับสนทางวัฒนธรรม (เอกวิทย์ ณ ถลาง 2535 : 90-92) นั่นคือ สังคมไม่สามารถ ประสานวัฒนธรรมของเรา และวัฒนธรรมอื่นให้ เป็นเนื้อเดียวกันได้ ชุมชนบริเวณคลองอัมพวา ถือเป็นหน่วยหนึ่งทางสังคมที่ได้รับผลกระทบนี้ ซึ่ง เห็นได้ชัดจากการคมนาคมขนส่งทางบกที่มีบทบาท สำคัญแทนการคมนาคมขนส่งทางน้ำ ที่นำไปสู่ การเปลี่ยนแปลงแบบแผนการดำรงชีวิตของชุมชน ริมน้ำ เริ่มจากการเปลี่ยนมาตั้งบ้านเรือนตามแนว ถนนมากขึ้น รวมทั้งการเปลี่ยนการประกอบอาชีพ ของประชาชนบางส่วน เช่น หันไปทำงานตาม โรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น ทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ทางน้ำได้ลดบทบาทความสำคัญลงไป ทั้งรูปแบบ ประเพณีทางน้ำ การซื้อขายแลกเปลี่ยนบริเวณ ตลาดน้ำอัมพวาซึ่งเคยเป็นตลาดน้ำขนาดใหญ่แห่ง หนึ่งของประเทศ ในที่สุดความเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะตัวของชุมชนริมน้ำอัมพวาที่มีคุณค่าทั้งใน ด้านสภาพแวดล้อม คุณค่าทางด้านวิถีชีวิตชุมชน ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน รูปแบบกิจกรรม ทางสังคมและเศรษฐกิจก็เลือนหายไป รวมทั้ง แหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน สถาปัตยกรรม อาคารเก่าแก่ริมน้ำที่มีคุณค่าไม่ได้รับการดูแล เอาใจใส่เท่าที่ควร อยู่ในสภาพเสื่อมโทรม

จากลักษณะความเกี่ยวเนื่องระหว่าง ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ที่ส่งผล กระทบต่อคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน อัมพวานั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษา เพื่อประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของชุมชนอัมพวา ออกมาเป็นรูปตัวเงิน (monetary value) เพื่อก่อ ให้สังคมเกิดความเข้าใจและสามารถใช้ประโยชน์ จากมรดกทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน รวมทั้งเพื่อ ให้เกิดการดำรงคงไว้ หรือ อนุรักษ์ซึ่งมรดกทาง วัฒนธรรมของชาติสืบไปได้อย่างเหมาะสม

เครื่องมือและวิธีการศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1) ประชาชนในพื้นที่ศึกษา 100 ตัวอย่าง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างชุมชนในเขตเทศบาลตำบล อัมพวา

2) ประชาชนทั่วไปที่มีมิได้ใช้ประโยชน์ 150 ตัวอย่าง แบ่งเป็นเขตกรุงเทพมหานคร 100 ตัวอย่าง และปริมณฑล 50 ตัวอย่าง

เนื่องจากคุณค่าที่ชุมชนบริเวณคลอง อัมพวาได้รับจากทรัพยากรวัฒนธรรม มีหลาย ประเภทไม่สามารถแยกแยะให้เห็นได้อย่างชัดเจน ว่าเกิดจากทรัพยากรวัฒนธรรมประเภทใด ดังนั้น คุณค่าที่กลุ่มนี้ได้รับจึงประกอบด้วยมูลค่าจากการ ใช้ทั้งประโยชน์ทางตรงและประโยชน์ทางอ้อม รวมทั้งมูลค่าจากการมิได้ใช้ ในรูปของมูลค่าของ การดำรงอยู่ (existence value) และมูลค่าเพื่อ ลูกหลานในอนาคต (bequest value) ขณะที่กลุ่ม ประชาชนทั่วไปนั้นเนื่องจากไม่เคยมีโอกาสนสัมผัส หรือเยี่ยมชมพื้นที่โดยตรง ดังนั้นมูลค่าที่ได้รับจึงมี เพียงมูลค่าจากการมิได้ใช้

แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อศิลปกรรม และสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมชุมชนบริเวณคลอง อัมพวา

ส่วนที่ 3 ความเต็มใจจะจ่ายของ ประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ศิลปกรรม ชุมชนบริเวณคลองอัมพวา โดยแนว คำถามความเต็มใจที่จะจ่ายในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่

- คำถามปลายปิดแบบถามสองครึ่ง (double bounded) โดยเสนอจำนวนเงินเริ่มต้น 10 ระดับ

- คำถามปลายเปิด

● ใช้สถานการณ์สมมติว่า “หากมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนบริเวณคลองอัมพวาขึ้น แล้วประชาชนมีความยินดีที่จะบริจาคเงินเข้ากองทุนฯ หรือไม่” เพื่อให้ประชาชนเห็นว่าการให้ได้อะไรซึ่งคุณภาพหรือสภาพของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่ดี จำเป็นต้องสละบางอย่างออกไปในรูปความยินดีที่จะจ่าย และให้เขาเห็นความสำคัญ รู้สึกหวงแหนและตระหนักในคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อให้ได้สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่ดีขึ้นจึงมีการสมมติว่าทางกองทุน เตรียมจัดทำโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของชุมชนบริเวณคลองอัมพวา 2 โครงการ ได้แก่

1. โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเมืองริมน้ำ มีทางเลือก 2 ระดับ คือ

ระดับ 1 : การซ่อมแซม ปรับปรุงอาคารเก่าแกริมน้ำ วัด และภูมิทัศน์รอบชุมชนจนอยู่ในสภาพที่ดี

ระดับ 2 : ดำเนินการตามระดับ 1 พร้อมทั้งดำเนินการฟื้นฟูตลาดน้ำอัมพวา และประเพณีทางน้ำ เช่น การแข่งเรือสำปั้น

2. โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนชนบทริมน้ำและเขตสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติคลองอัมพวา

การนำเสนอโครงการทั้งสองมีภาพข้อความให้ผู้ตอบสัมภาษณ์อ่านประกอบ เพื่อให้ข้อมูลและสามารถเข้าใจรายละเอียดในแต่ละโครงการได้อย่างชัดเจน ซึ่งประกอบด้วย 6 ภาพข้อความ มีรายละเอียด ดังนี้ คือ

ภาพข้อความที่ 1 แสดงถึงความสำคัญของชุมชนบริเวณคลองอัมพวาในฐานะเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

ภาพข้อความที่ 2 แสดงถึงสาเหตุและความจำเป็นในการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมชุมชนอัมพวา

ภาพข้อความที่ 3 แสดงถึงพื้นที่โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมชุมชนอัมพวา

ภาพข้อความที่ 4 และ 5 แสดงถึงโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเมืองริมน้ำคลองอัมพวา (โครงการที่ 1) มีทางเลือก 2 ระดับ เป็นสภาพของชุมชนก่อนและหลังการปรับปรุง เพื่อให้ผู้ตอบสัมภาษณ์เห็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมชุมชนที่เป็นอยู่ในปัจจุบันซึ่งมีสภาพเสื่อมโทรม และหลังการปรับปรุงของการดำเนินตามโครงการที่ 1

ภาพข้อความที่ 6 แสดงถึงโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนชนบทริมน้ำคลองอัมพวาและเขตสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ (โครงการที่ 2) โดยต้องการให้ผู้ตอบสัมภาษณ์สามารถมองภาพในระยะยาวถึงสถานการณ์ที่ไม่ดีต่อสภาพแวดล้อมชุมชนที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต หากไม่มีการเข้ามาดำเนินงานของโครงการที่ 2 นี้ เพราะความรับผิดชอบหลักของโครงการนี้ คือ การป้องกัน หรือแสวงหาวิธีหลีกเลี่ยงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในชุมชนอัมพวา ทั้งนี้รายละเอียดของภาพข้อความที่ 6 นำเสนอเพิ่มเติมเฉพาะประชาชนทั่วไปที่มีได้ใช้ประโยชน์

ผลการศึกษา

1. กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบริเวณคลองอัมพวา มีอายุเฉลี่ย 42.62 ปี โดยอายุต่ำสุด 16 ปี และสูงสุด 78 ปี ขนาดของครัวเรือนโดยเฉลี่ยมีสมาชิกจำนวน 4.56 คน ระดับการศึกษาขั้นสุดท้ายส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 31.0) มีการประกอบอาชีพค้าขายเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 31.0) รายได้เฉลี่ยเท่ากับ 10,730 บาทต่อเดือน สำหรับความเต็มใจที่จะจ่ายในการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมชุมชนบริเวณคลองอัมพวา พบว่า ร้อยละ 90.0 เต็มใจที่

จะจ่ายเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูฯ โดยสาเหตุหลักในการบริจาคร้อยละ 33.5 ตัดสินใจบริจาคเพื่อชุมชนบริเวณคลองอัมพวาเอง รองลงมาคือ เพื่อเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติร้อยละ 30.2 และเพื่อลูกหลานในอนาคตร้อยละ 23.1 ส่วนที่เหลือจำนวน 10 รายไม่ยินดีจ่าย ซึ่งถือว่ามีค่าความเต็มใจที่จะจ่ายเท่ากับศูนย์นั้น สาเหตุหลักคือ มีรายได้น้อย แต่ยินดีจะจ่ายถ้ามีรายได้มากกว่านี้คิดเป็นร้อยละ 38.5 ความเต็มใจที่จะจ่ายเฉลี่ยต่อคน ซึ่งเป็นการจ่ายเพียงครั้งเดียว เมื่อไม่ได้คำนึงปัจจัยด้านรายได้ ความเต็มใจที่จะจ่ายเฉลี่ยต่อคนคือ 409.68 บาทต่อคน และ 617.68 บาทต่อคน สำหรับโครงการที่ 1 ระดับ และ ระดับ 2 ตามลำดับ แต่เมื่อคำนึงถึงปัจจัยด้านรายได้ ค่าความเต็มใจที่จะจ่ายเฉลี่ยต่อคน เท่ากับ 255.60 บาทต่อคน และเท่ากับ 697.80 บาทต่อคน สำหรับโครงการที่ 1 ระดับ 1 และระดับ 2 ตามลำดับ

2. กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีได้ใช้ประโยชน์ มีอายุเฉลี่ย 33.78 ปี โดยอายุต่ำสุด 17 ปี และสูงสุด 75 ปี ขนาดของครัวเรือนโดยเฉลี่ยมีสมาชิกจำนวน 3.80 คน ระดับการศึกษาขั้นสุดท้ายส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 67.3) มีการประกอบอาชีพข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 40.7) รายได้เฉลี่ยเท่ากับ 18,146.67 บาทต่อเดือน เมื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมชุมชนบริเวณคลองอัมพวา พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนทั่วไปที่มีได้ใช้ประโยชน์เห็นหรือทราบถึงความสำคัญชุมชนอัมพวาในฐานะเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมเพียงร้อยละ 33.3 มีการรับทราบเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนร้อยละ 12.0 โดยส่วนใหญ่ระบุว่า เป็นปัญหาแหล่งศิลปกรรมเสื่อมโทรม ขาดการดูแลอย่างใกล้ชิด เช่นเดียวกับประชาชนในชุมชนฯ สำหรับความ

เต็มใจที่จะจ่ายในการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมชุมชนบริเวณคลองอัมพวา พบว่าร้อยละ 92.0 เต็มใจที่จะจ่ายเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนไว้ สาเหตุหลักในการบริจาค คือ เพื่อเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติถึงร้อยละ 52.0 รองลงมาคือเพื่อลูกหลานในอนาคตร้อยละ 25.7 จะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนฯ ที่ให้ความสำคัญต่อการเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติมากกว่าเพื่อลูกหลานในอนาคต ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 8.0 ไม่ยินดีจ่าย ซึ่งถือว่ามีค่าความเต็มใจที่จะจ่ายเท่ากับศูนย์นั้น สาเหตุหลักคือ เห็นว่าการอนุรักษ์และฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของภาครัฐเท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 46.7 ความเต็มใจที่จะจ่ายเฉลี่ยต่อคน ซึ่งเป็นการจ่ายเพียงครั้งเดียว เมื่อคำนึงถึงปัจจัยด้านรายได้ สำหรับโครงการที่ 1 ระดับ 1 เท่ากับ 253.98 บาทต่อคน และสำหรับโครงการที่ 1 ระดับ 2 เท่ากับ 321.94 บาทต่อคน และสำหรับโครงการที่ 2 เท่ากับ 259.16 บาทต่อคน แต่เมื่อไม่ได้คำนึงปัจจัยด้านรายได้ ความเต็มใจที่จะจ่ายเฉลี่ยต่อคนในแต่ละโครงการ คือ 387.91 508.58 และ 413.31 บาทต่อคน ตามลำดับ

3. ค่าความเต็มใจที่จะจ่ายเฉลี่ยของประชาชนในชุมชนบริเวณคลองอัมพวาค่อนข้างสูงกว่าของประชาชนทั่วไปที่มีได้ใช้ประโยชน์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในทุกโครงการ (ยกเว้นโครงการที่ 2 ที่ไม่ได้ทำการศึกษาในกลุ่มประชาชนในชุมชนฯ) เพราะประชาชนในชุมชนฯ เป็นผู้ได้รับประโยชน์จากทรัพยากรวัฒนธรรมทั้งในรูปแบบค่าจากการใช้ (เช่น เป็นที่อยู่อาศัย ประกอบอาชีพ) และมูลค่าจากการมีได้ใช้ เมื่อเทียบกับประชาชนทั่วไปที่ได้รับประโยชน์เพียงในรูปแบบค่าจากการมีได้ใช้ ดังนั้นเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรดังกล่าวในเชิงบวกหรือเชิงลบ ช่อม

ทำให้ประชาชนในชุมชนฯ ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรที่ให้ประโยชน์แก่ตนมากกว่าประชาชนทั่วไป

4. จากผลของค่าความเต็มใจที่จะจ่ายส่วนใหญ่ค่าที่ได้เมื่อคำนึงถึงปัจจัยด้านรายได้จะน้อยกว่าเมื่อไม่คำนึงถึงปัจจัยด้านรายได้ (ยกเว้นค่าที่ได้จากประชาชนในชุมชนบริเวณคลองอัมพวาที่มีต่อโครงการที่ 1 ระดับ 2) จากความสัมพันธ์ที่ได้อธิบายไว้ว่า คนที่มีรายได้เพิ่มขึ้นจะมีความเต็มใจที่จะจ่ายสูงขึ้นนั้น ต้องพิจารณาการถือเงินเพื่อใช้จ่ายของบุคคลด้วยว่าได้จัดสรรเงินไปใช้เพื่อจุดประสงค์ใดบ้าง เพราะการจัดสรรเงินดังกล่าวย่อมกระทบต่อความเต็มใจที่จะจ่ายของบุคคลที่มีต่อโครงการ แล้วย่อมกระทบต่อมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของโครงการได้ ดังนั้น เพื่อให้มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์รวมสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ภายใต้สภาพแวดล้อม จึงเลือกมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์รวมขั้นต่ำที่มีการคำนึงถึงรายได้ คือ มีมูลค่าเท่ากับ 1,695.42 และ 2,191.92 ล้านบาทต่อปี ในโครงการที่ 1 ระดับ 1 และระดับ 2 ตามลำดับ ซึ่งทั้งสองระดับสะท้อนถึงมูลค่าจากการใช้และมิได้ใช้ ส่วนโครงการที่ 2 มีมูลค่าเท่ากับ 1,700.09 ล้านบาทต่อปี แม้จะสะท้อนเพียงมูลค่าจากการมิได้ใช้ของประชาชนทั่วไปในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล แต่มูลค่าที่ได้ค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับโครงการที่ 1 ระดับ 1 แสดงให้เห็นว่าประชาชนกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับโครงการที่ 2 (โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนชนบทริมน้ำคลองอัมพวาและเขตสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติคลอง) ที่เป็นเช่นนั้นเพราะความเป็นสถาปัตยกรรมอาคารสมัยเก่าริมน้ำ และความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติของคลองเป็นสิ่งที่ขาดแคลนในการแสวงหามาบริโภคได้รับความพอใจ ซึ่งถือว่าเป็นความจริงที่สังเกตเห็นได้จากอาคารสมัยใหม่ ตึก

สูงระฟ้า และสภาพคลองหลายแห่งประสบกับปัญหาน้ำเน่าเสียในเขตกรุงเทพมหานคร หรือในบางพื้นที่ของเขตปริมณฑล เช่น จังหวัดสมุทรปราการ

สรุปและข้อเสนอแนะ

มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์รวมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่ได้จากการศึกษาในเบื้องต้น น่าจะเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้าน การอนุรักษ์วัฒนธรรมหรือสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในการนำไปประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ผลเสียผลได้ (cost-benefit analysis) ของการดำเนินการโครงการอนุรักษ์แหล่งมรดกทางวัฒนธรรม ว่ามูลค่าหรือผลประโยชน์ที่ได้รับจากวิธีการประเมินดังกล่าวคุ้มค่างับต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายในอนุรักษ์หรือไม่เพียงใด โดยสามารถเลือกระดับการอนุรักษ์ที่เหมาะสมได้ เช่น จากโครงการที่ 1 (โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเมืองริมน้ำคลองอัมพวา) พบว่า มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูฯ ในโครงการที่ 1 ระดับ 2 มากกว่ามูลค่าของระดับ 1 อาจกล่าวได้ว่า ในระดับ 2 มีการรายละเอียดการปรับปรุงมากกว่าของระดับ 1 เพราะนอกจากการซ่อมแซม ปรับปรุงอาคารเก่าแก่ริมน้ำ วัด และภูมิทัศน์รอบชุมชน ตามระดับ 1 แล้ว ในระดับที่ 2 แล้วยังดำเนินการฟื้นฟูตลาดน้ำอัมพวา และประเพณีทางน้ำ เพิ่มเติมขึ้นมาอีกด้วย ซึ่งแม้ว่าช่วยให้สวัสดิการสังคมโดยรวมเพิ่มขึ้นมากกว่าโครงการที่ 1 ระดับ 1 แต่ในการตัดสินใจเลือกโครงการใด ๆ นั้น ควรพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ ประกอบด้วย

บรรณานุกรม

- จุฬาลงกรณ์, มหาวิทยาลัย “โครงการนำร่องเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมคลองอัมพวา”
 รายงานฉบับสมบูรณ์ ศูนย์บริการวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2546
 นโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, สำนักงาน. รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ
 : โรงพิมพ์วิฑูรย์การปก, 2545
- นิติ ลิศนันท์ “แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนริมน้ำคลองอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” วิทยานิพนธ์ปริญญา
 สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2544
 ศิลปากร, กรม. วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัด
 สมุทรสงคราม. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2544
- สนิท สมัครการ. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการของสังคม. กรุงเทพฯ : โครงการ
 ส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2542.
- เอกสิทธิ์ ธรรมลิขิต “การประเมินมูลค่าเชิงนันทนาการของอุทยานแห่งชาติลานสาง” วิทยานิพนธ์
 ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2544
- Cameron, T.A. and James, D. “Efficient estimation methods for ‘closed-ended’ contingent
 valuation surveys.” *Review of Economics and Statistics* 69 (1987) : 269 – 276.
- Cameron, T.A. and Quiggin, J. “Estimation Using Contingent Valuation Data from a
 ‘Dichotomous Choice with Follow-up’ Questionnaire.” *Journal of Environmental
 Economics and Management* 27 (1994) : 218 – 234.
- Harvard, University. Culture in Sustainable Development Case Study : Fez, Morocco
 Rehabilitation of the Fez Medina May 1999
- Pagiola, Stefano. Economic Analysis of Investments in Cultural Heritage: Insights from
 Environmental Economics, Environmental Department, World Bank, 1996
- Rushton, Michael. Contingent Valuation and the Public Interest in Privately Owned Cultural
 Property, paper prepared for the Conference: The Contingent Valuation of Culture
 Cultural Policy Program , University of Chicago 2002